

REACT-EU-LISÄRAHOITUKSEN ARVIOINTI

Seurantakomitea

5.6.2024

Arvioinnin tavoitteet

Arvioinnin tavoitteet

Loppuvuoden 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana toteutettiin REACT-EU-lisärahoituksen arviointi, jossa keskityttiin lisärahoituksen **1) vaikuttavuuden, 2) tehokkuuden ja 3) vaikutusten arviointiin**. Arvioinnissa on myös **koottu ja tuotettu oppeja**, joita REACT-EU-rahoituksen käytöstä on saatu jatkoa ajatellen.

Vaikutusarvioinnilla vastataan kysymykseen, **millaisia tuloksia, toimenpiteitä ja muutoksia ohjelman toimeenpano tuotti**. Vaikutusarviointi sisältää tässä työssä indikaattoritason tulosten tarkastelun.

Vaikuttavuusarvioinnilla selvitetään, mikä on ollut **ohjelman/rahoituksen kyky aikaansaada tavoiteltuja vaikutuksia**, eli miten halutut tulokset ja asetetut tavoitteet on saavutettu. Vaikuttavuuden arviointi sisältää myös niiden tekijöiden tunnistamisen, jotka edistävät tai estävät toiminnan vaikuttavuutta. Myös vaikuttavuuden arviointi sisältää työssä indikaattoritason tulosten tarkastelun.

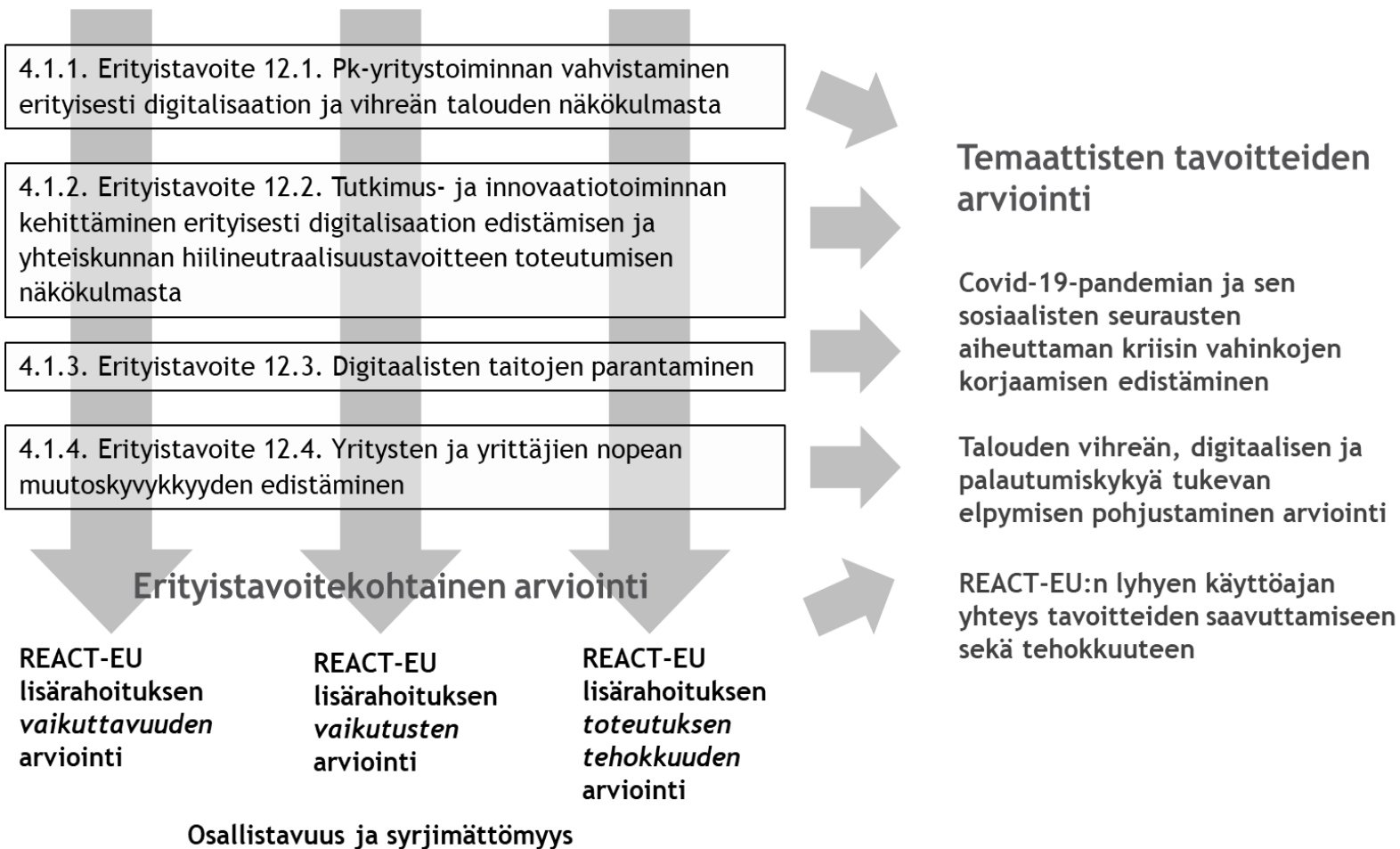
Tehokkuuden arvioinnissa arvioidaan, miten **onnistunutta toteutus ja toimeenpano on ollut, kun aikaansaadut tulokset suhteutetaan käytettyihin resursseihin, toteutusaikaan sekä toteutuskeinoihin**.

Temaattiset arviointikysymykset

1. Onko REACT-EU-lisärahoituksen käytöllä on edistetty temaattista **tavoitetta**? (Covid-19-pandemian ja sen sosiaalisten seurausten aiheuttaman kriisin vahinkojen korjaamisen edistäminen sekä talouden vihreän, digitaalisen ja palautumiskykyä tukevan elpymisen pohjustaminen?)
2. Miten **tehokasta** ja **tuloksellista** REACT-EU-lisärahoituksen käyttö on ollut?
3. Mikä **yhteys** REACT-EU-rahoituksen **lyhyellä käyttöajalla** on ollut **tavoitteiden saavuttamiseen sekä tehokkuuteen**?

ARVIOINNIN VIITEKEHYS

REACT-EU lisärahoitus osana rakennerahasto-ohjelmaa ja sen toimintaympäristöä.

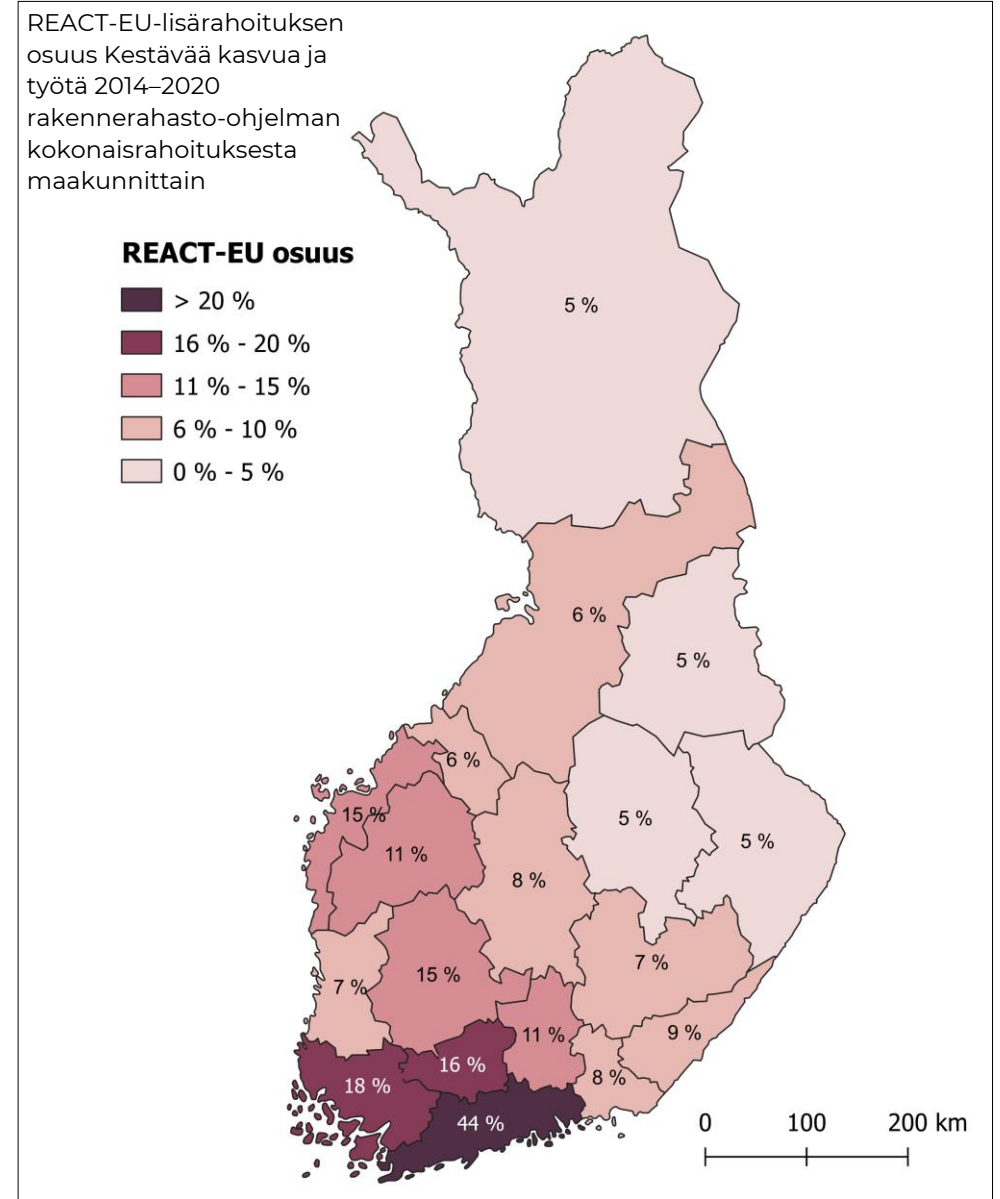
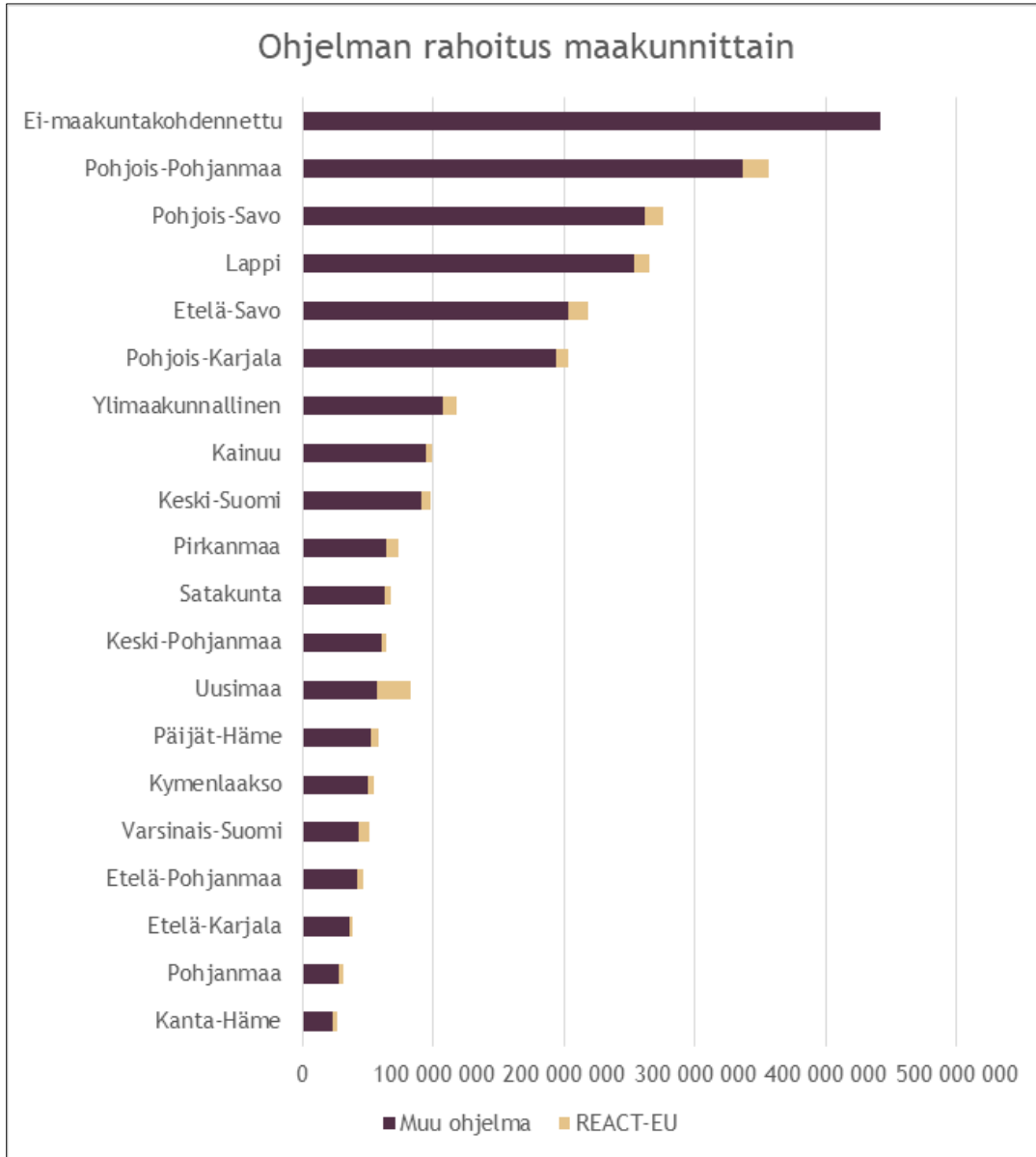

**Keskeiset havainnot ja
johtopäätökset**

REACT-EU-rahoituksen kohdentuminen

- » REACT-EU-rahoitusta on maksettu syyskuun 2023 tietojen mukaan yhteensä noin 172 miljoonaa euroa vuosina 2020–2023. Suhteessa muuhun Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelman rahoitukseen se on ollut merkittävä lisä erityisesti vuosien 2021 ja 2022 aikana edellisen ohjelmakauden vuosittaiseen kokonaisrahoitukseen. Kokonaisuutena rahoitusvolyymi oli 295 miljoonaa euroa.
- » Alueellisesti tarkasteltuna REACT-EU-rahoitus on kohdentunut erityisesti Uudellemaalle, Pohjois-Pohjanmaalle, Etelä-Savoon, Pohjois-Savoon ja Lappiin. Etenkin Uudellemaalle ja Pohjois-Pohjanmaalle kohdentunut rahoituksen määrä on ollut huomattava.
- » Etelä- ja Länsi-Suomessa REACT-EU-rahoitus on mahdollistanut selkeästi uuden ja poikkeuksellisenkin merkittävän lisärahoituksen uusien rahoitusmahdollisuuksien myötä. Rahoituksella on voitu tukea pidempään kehittämistoimintaa ja toteuttaa selvästi suurempia hankekokonaisuuksia ja investointeja. Lisäksi lisärahoituksen kautta on saatu uusia toimijoita rakennerahastotoiminnan piiriin erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomessa.
- » Lisäarvoltaan REACT-EU:n EAKR-rahoitus on erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa tuonut lisävolyymia jatkaa pitkälti samaa tekemistä, mitä muukin rakennerahastotoiminta on ollut. Rahoitus toi lisäbuustia vanhan ohjelmakauden loppuun, mutta sen suhteellinen merkitys kokonaisuutena rakennerahastotoimintaan on ollut vähäisempi, kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa.
- » REACT-EU-rahoitusta on kohdentunut erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomessa COVID-19-pandemiasta eniten kärsineille toimialoille. Näissä ovat korostuneet erityisesti palvelusektorin toimialat.
- » Valtakunnallisesti rahoituksen saajien toimialajakauma vastaa pitkälti niitä toimialoja, joita rakennerahastovaroilla on tuettu muutenkin. On huomioitava, että palvelualojen lisäksi myös useilla ennestään rakennerahastorahoitusta vahvemmin saaneella toimialalla, on kärsitty COVID-19-pandemiasta.

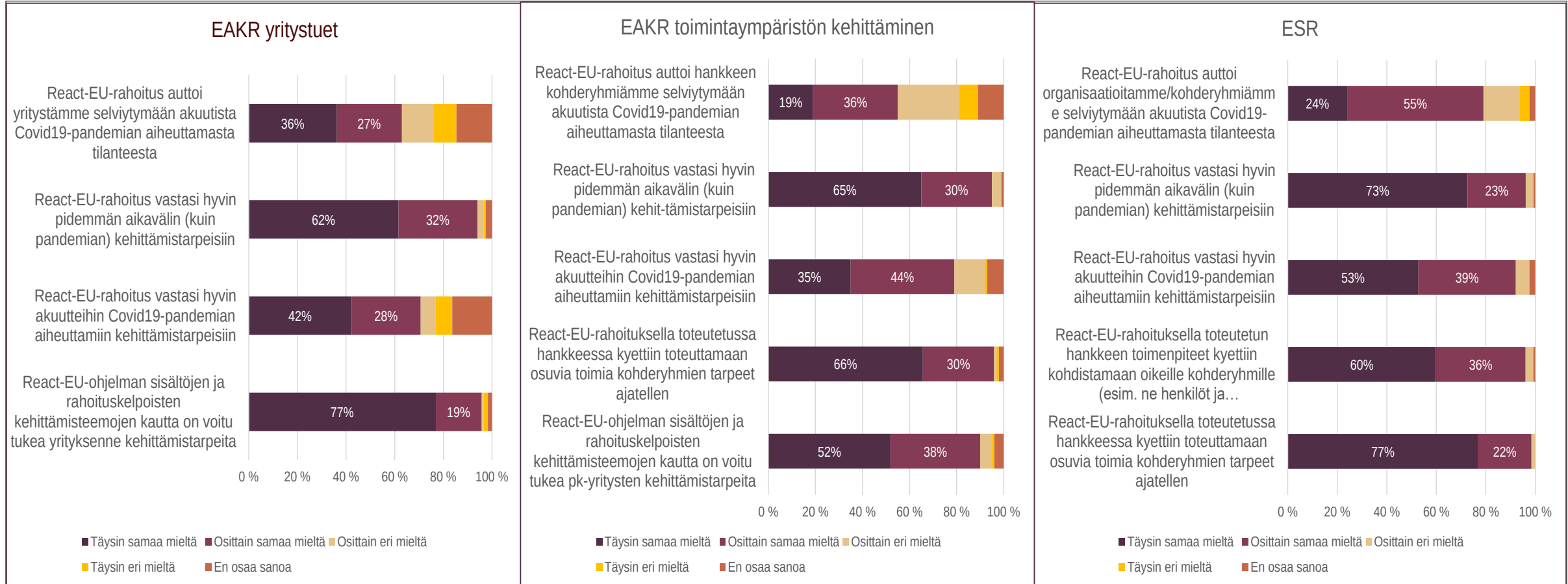
REACT-EU-rahoituksen kohdentuminen

REACT-EU-rahoituksen elinkeino- ja tarvelähtöisyys

- » REACT-EU-hankkeiden elinkeinolähtöisyys ja osuvuus kohderyhmien tarpeisiin ovat toteutuneet hyvin arvioinnin havaintojen mukaan.
- » REACT-EU-rahoitukselle on ollut äkillisesti muuttuneessa tilanteessa selkeä tarve mikä on näkynyt rahoituksen laajassa kysynnässä ja toisaalta siinä, että rahoituksella on saatu aikaan hyödylliseksi koettuja tuloksia, joita ei samanlaisina ilman rahoitusta olisi saatu aikaiseksi.
- » REACT-EU-hankkeiden koetaan vastaavan varsin hyvin yritysten ja yrittäjien pidemmän aikavälin kehittämistarpeisiin. Toisaalta rahoitus on ollut myös riittävän joustavaa, jotta sitä on voitu räätälöidä elinkeinoelämän lyhyemmänkin aikavälin tarpeisiin.
- » REACT-EU-rahoitus on täydentänyt varsin hyvin pandemian aikaisten tuki-instrumenttien kokonaisuutta. Rahoitusta on ollut saatavissa akuutteihin selviytymistarpeisiin sekä pidemmän aikavälin hyötyjen synnyttämiseen.

REACT-EU-rahoituksen tarvelähtöisyys

REACT-EU-rahoituksen käyttö ja tehokkuus

- » REACT-EU-rahoituksen toimeenpano on ollut onnistunutta erityisesti, kun otetaan huomioon se, että samanaikaisesti on ollut käytössä monentyyppisiä väliaikaisia koronapandemiaan liittyviä rahoitusinstrumentteja, joiden hallinnointi on vaatinut oman resurssinsa.
- » Positiivista REACT-EU:n valmistelussa oli, että REACT-EU saatiin sisällytettyä vanhan ohjelman osaksi, eikä sen suhteen tarvittu valmistella kokonaan uutta ohjelmallista rahoituskokonaisuutta. Tämä teki rahoituksen käynnistämisestä sujuvamman.
- » Erityisen hyvää on ollut se, että rahoituksen käytössä ja hallinnoinnissa on hyödynnetty ohjelmakauden 2014-2020 tietojärjestelmiä ja toimintatapoja, mikä on tehostanut rahoituksen käyttöä suhteessa tilanteeseen, jossa olisi otettu käyttöön täysin uusia järjestelmiä ja toimintatapoja.
- » Rahoituksen lyhyt käyttöaika on ollut haaste REACT-EU-rahoituksen vaikuttavuudelle. Hanketoteuttajilla on ollut haasteita valmistella ja nopeasti rakentaa useita hankekokonaisuuksia, tavoittaa kohderyhmiä, ottaa käyttöön uutta tarvittavaa TKI-infraa sekä saada aikaiseksi tarvittavia toimia. Erityisesti suurempien hankkeiden toteutukseen, joihin REACT-EU-rahoituksessa myönnettiin rahoitusta myös merkittävästi, kahden vuoden aikaikkuna on aiheuttanut haasteita.
- » Uuden ohjelmakauden valmistelu ja käynnistäminen on ollut käynnissä samanaikaisesti REACT-EU-rahoituksen käytön kanssa, mikä on osaltaan tuonut haasteita REACT-EU-rahoituksen käyttöön ja toisaalta uuden ohjelmakauden valmisteluun ja käynnistämiseen.
- » Useat haasteet rahoituksen käytössä ovat liittyneet samoihin asioihin kuin muussa rakennerahastotoiminnassa (hankehallinnointi ja siihen liittyvä byrokratia).
- » Erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomessa rahoituksen käyttö on tuottanut selvästi lisätyötä suhteessa normaaliin rakennerahastotoimintaan kasvaneen rahoitusvolyymin ja hankemäärän myötä.

REACT-EU-rahoituksen vaikutukset ja kokonaisvaikuttavuus

- » REACT-EU-lisärahoituksen (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe) tarkoituksena on ollut *tukea COVID-19-pandemian aiheuttamien vahinkojen korjaamista alueilla, joiden talous ja työllisyys ovat kärsineet pandemiasta merkittävästi*. Rahoitettujen toimien päätavoitteita ovat yhtäältä *kriisistä toipuminen ja toisaalta tulevaisuusorientaatiolla vihreä siirtymä ja digitalisaatio*.
- » Talouden vihreää siirtymää sekä digitalisaatiota on REACT-EU-rahoitteisissa yritysten kehittämisavustushankkeissa edistetty muun muassa uudistamalla yritysten liiketoiminnan tuotantoteknologiaa ja prosesseja, uudistamalla liiketoimintamalleja, kehittämällä yritysten osaamista ja kyvykkyyttä, toteuttamalla investointeja esimerkiksi digitalisaatioon ja vihreään siirtymään liittyen, tuottamalla uutta markkinatietoa ja tietoa kehitettyjen ratkaisujen toimivuudesta ja kysynnästä.
- » Lisäksi yritysten kyvykkyyttä ja osaamista vihreään siirtymään ja digitalisaatioon liittyen on vahvistettu REACT-EU:n toimintaympäristön kehittämishankkeissa. Kyseisissä hankkeissa on tuotettu uutta tietoa pk-yritysten hyödynnettäväksi, parannettu yritysten ymmärrystä teemoista, kehitetty alueellisia TKI-ympäristöjä ja parannettu eri tavoin liiketoimintojen kehittymismahdollisuuksia.
- » Kokonaisuutena vihreän siirtymään ja digitalisaation edistämisen tavoitteen edistämisessä REACT-EU-hankkeet ovat luoneet useita pieniä ja suurempia vaikutusten synnyn alkua sekä vahvistaneet aiemman kehittämistyön vaikutuksia. Tunnistettavissa olevat vaikutukset kohdistuvat erityisesti yrityksiin, jotka ovat toteuttaneet ja/tai olleet mukana hankkeissa. Jatkossa mahdollisesti syntyville lisävaikutuksille on myös luotu pohjaa, kun uutta tietoa voidaan hyödyntää hankkeita laajemmin muussa yritys kentässä, kun kehittynyt osaaminen ja fasilitetit ovat myös jatkossa hyödynnettävissä.

REACT-EU-rahoituksen vaikutukset ja kokonaisvaikuttavuus

- » Pandemian sosiaalisten seurausten aiheuttamien vahinkojen korjaamiseen REACT-EU-rahoituksella on vaikutettu erityisesti tukemalla yritysten ja niiden työntekijöiden osaamisen kehittymistä vastaamaan COVID-19-pandemian vahvistamiin digitalisaation vaikutuksiin. Näin on ehkäisty työttömyyttä ja parannettu osaamisen kehittämisellä työntekijöiden työmarkkina-asemaa.
- » Muutoskyvykkyyttä vahvistavaan koulutukseen, neuvontaan ja vertaisoppimiseen perustuvissa hankkeissa ovat olleet kohderyhmänä eri sektoreiden ja ammattialojen edustajat. Rahoitusta on haettu pandemian aiheuttamiin haasteisiin vastaamiseksi, ja digitalisaatio kyvykkyiden vahvistuminen kohderyhmissä on ollut hankkeissa keskeisin keinoja ja vaikutus tavoitteen edistämiseksi.
- » REACT-EU-toiminnan potentiaaliset vaikutukset tulevat tunnistettaviksi pidemmällä aikavälillä kokonaisuutena. Erityisen tärkeää on, että REACT-EU-toiminta on luonut pohjaa laajemmille potentiaalisille vaikutuksille suuntaamalla hanketoteuttajakentän ajattelua ja huomiota rahoitettavii teemoihin. Tämä saattaa tulevilla ohjelmakaudella johtaa vaikuttavampiin ja relevantimpiin hankkeisiin mm. vihreän siirtymän ja digitalisaation edistämisen suhteen.
- » Kokonaisuutena rahoituksella, sen kohdentamisella ja valituilla toimintatavoilla on arviointiaineiston pohjalta edistetty pitkälti onnistuneesti asetettuja laajempia tavoitteita (pandemian aiheuttamien sosiaalisten vahinkojen korjaaminen eniten kärsineille alueilla sekä vihreä siirtymä ja digitalisaatio). Rahoituksella on vahvistettu aiemmin synnytettyjä vaikutuksia sekä luotu pohjaa uusille vaikutuksille.
- » Rahoituksen kokonaisvaikuttavuutta voidaan tarkastella syvemmin ja kattavammin kuluvan ohjelmakauden loppupuolella, kun lisärahoituksen merkitys aiemman ja uuden toiminnan siltaajana, kehittämisteemojen vaikutusten vahvistajana , uuden ohjelmakauden toiminnan suuntaajana ja käynnistäjänä sekä pidemmällä aikavälillä syntyvien vaikutusten aikaansaajana on kokonaisuutena havaittavissa.

REACT-EU-rahoituksen lisäarvo

- » Rahoituksen merkittävä lisäarvo on ollut, että se on tasannut päättyneen ja uuden ohjelmakauden välistä notkahdusta rahoituksessa ja uuden hanketoiminnan käynnistymisessä. REACT-EU-rahoituksella on kyetty käynnistämään uutta hanketoimintaa, mitä ei aiempina ohjelmakausien taitekohtina ole ollut mahdollista samalla volyymilla tehdä.
- » Selkeä hyöty REACT-EU-rahoituksesta on ollut, että rahoituksella ja sen erityis- ja temaattisilla tavoitteilla on suunnattu hanketoimijakentän katsetta alueilla uuteen ohjelmakauteen. Tämä on nähty myös yhtenä REACT-EU-toiminnan roolina – toimia teemoiltaan ja painotuksiltaan johdantona uuteen ohjelmakauteen.
- » Erityisen tärkeä lisäarvo REACT-EU-toiminnasta on ollut, että vihreän siirtymän ja digitalisaation pidemmän aikavälin edistymistä ajatellen REACT-EU-toiminta on luonut pohjaa laajemmille potentiaalisille vaikutuksille suuntaamalla hanketoteuttajakentän ajattelua ja huomiota sekä vahvistamalla kyvykkyyttä kyseisiin teemoihin liittyen. REACT-EU-hankkeissa on luotu pohjaa jatkossa mahdollisesti syntyville lisävaikutuksille, kun tietoa voidaan hyödyntää hankkeita laajemmin muussa yrityskentässä, kun kehittynyt osaaminen ja fasilitetit ovat myös jatkossa hyödynnettävissä.
- » REACT-EU-rahoituksen kautta on saatu uusia toimijoita rakennerahastotoiminnan piiriin erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomessa. Uudet toimijat ovat olleet sekä EAKR- että ESR-hankkeissa mikro- ja pienyrityksiä, joita on saatu osallistujiksi tavanomaista hanketoimintaa enemmän. Myös yritysten kehittämisavustuksia ovat saaneet osin uudet yritykset.
- » REACT-EU:n markkinointitoimilla on myös pystytty Etelä- ja Länsi-Suomessa lisäämään jonkin verran yleistä tietoisuutta rakennerahastotoiminnasta.
- » Erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomessa REACT-EU on mahdollistanut selkeästi uuden ja poikkeuksellisenkin merkittävän lisän rakennerahastorahoitukseen sekä mahdollistanut kehittämistoimintaa ja investointeja, joita alueella ei muuten olisi toteutettu lainkaan tai samassa laajuudessa ja samalla aikataululla.

Oppeja jatkoa ajatellen

Oppeja jatkoa ajatellen (1/3)

- » Rahoituksen käytön tiivis aikataulu on ollut haaste rahoitetun toiminnan vaikuttavuudelle. Arvioinnin mukaan vuosien 2021—2023 REACT-EU-toiminnan potentiaalisia hyötyjä ja vaikutuksia ei saavutettu kaikilta osin, johtuen verrattain kiireellisestä aikataulusta. **Jatkossa on syytä varmistaa, että rahoituksen käytössä ja hanketoiminnassa on myös riittävä ajallinen pituus, jotta vaikutusten synnylle luodaan riittävät edellytykset.**
- » REACT-EU-rahoituksen nopea käynnistys toi joitain haasteita mahdollisimman vaikuttavien hankekokonaisuuksien valmisteluun ja pystyttämiseen. **Hanketoiminnan valmistelulle on syytä varmistaa jatkossa riittävä ajallinen resurssi ja toimija-kentän valmistamiseen uuden rahoituksen käytölle on hyvä tehdä riittävästi panostuksia.**
- » REACT-EU-rahoituksen kohdalla onnistuneeksi toimintatavaksi voidaan lukea se, että REACT-EU lisättiin vuosien 2014—2020 ohjelman osaksi, eikä pyritty käynnistämään omaa rahoituskokonaisuutta. **Myös tulevien ohjelmakausien aikana on syytä varmistaa, että ohjelmissa olisi riittävästi väljyyttä, jotta nopeasti syntyviin erityistilanteisiin voidaan joustavasti reagoida ja toisaalta lisätä uusia elementtejä ohjelmiin, mikäli niille on tarvetta.**
- » REACT-EU:n kaltainen **lisärahoitus on syytä toteuttaa olemassa olevien rahoituskokonaisuuksien osana ja hyödyntäen muun muassa niihin liittyviä valmiita tietojärjestelmiä ja toimintatapoja**, jotka ovat toimijakentälle ja viranomaisille tuttuja.
- » REACT-EU-toiminta on tuonut hidastuksia uuden ohjelmatoiminnan käynnistymiseen, koska REACT-EU-hankkeita on ollut merkittävä määrä uuden ohjelmakauden alussa käynnissä. Toimijakenttä ei ole laajasti ollut valmis käynnistämään uutta hanketoimintaa ennen vanhan päättämistä. Maaseutuohjelman **erityisrahoituksen suhteen tehtiin ratkaisu, että se oli jatkokausi vanhalle ohjelmalle, eikä uuden ohjelmakauden ohjelmaa käynnistetty heti. Tällöin myös päällekkäistä toimintaa ei syntynyt. Tämä saattaisi olla myös rakennerahastopuolella ratkaisu vastaavan kaltaisissa erityisrahoituksia koskevilla tilanteilla.** Tällainen muutos vaatisi rakennerahastotoiminnassa lainsäädännön muutoksia, mutta ne saattaisivat olla mahdollisia, mikäli tarvetta niille olisi.

Oppeja jatkoa ajatellen (2/3)

- » REACT-EU-rahoituksen vaikuttavuutta on edistänyt se, että rahoitus on selkeästi fokusoitu valittuihin kehittämiskärkiin. Tämä **kohdennettu panostus muutamaan kärkeen on lisännyt rahoituksen vaikuttavuutta, kun rahoitus ei ole pirstaloitunut liian moneen kehittämisteemaan.**
- » REACT-EU-rahoitus osoittaa, että **mikäli tiettyihin indikaattorituotoksiin ja vaikutuksiin halutaan panostaa vahvemmin, on se tämänkaltaisella kohdennetulla lisärahoituksella mahdollista.** Jos taas halutaan laaja-alaisemmin vaikutuksia erilaisiin indikaattoreihin, tuottaa perinteinen rakennerahastotoiminta niitä erilaisiin indikaattoreihin paremmin.
- » REACT-EU-rahoitus on tasoittanut ohjelmakausien välistä rahoituksen ja uuden hanketoiminnan notkahdusta. Toimiminen siltaajana uuteen ohjelmakauteen on ollut REACT-EU-rahoituksen yksi selkeä hyöty. **Jatkossa voitaisiin harkita, tulisiko kyseistä notkahdusta tasoittaa rahoituksen jaksottamisella vahvemmin ohjelma-kauden loppukauteen ja voisiko ohjelmissa olla ohjelmakauden lopussa vastaavia uutta ohjelmakautta valmistelevia osioita.**
- » Kyselyn mukaan hanketoteuttajajoukossa, kuten ammattikorkeakouluissa, on toiveena saada jatkossa vastaavia nopean reagoinnin hankkeita ja aiempaa enemmän heikkoihin signaaleihin vastaavia kokeiluhankkeita. Mikro- ja pien-yritysten tukemiseksi tarvitaan myös jatkossa hankkeita, joiden kehittämiseen yrittäjät osallistuvat tarvelähtöisesti ja yhteiskeittämiseen perustuen heille sopivan toimintamallin luomiseksi. **Nopean reagoinnin kokeiluluonteisia hankkeita tarvitaan pidempikestoisten hankkeiden lisäksi, jotta toimintaympäristöstä syntyisiin tarpeisiin voitaisiin vastata aiempaa paremmin.**

Oppeja jatkoa ajatellen (3/3)

- » Lisärahoitus tarkoittaa myös lisätyötä rahoitusviranomaisille. Jatkon kannalta huomioitava asia on, että **mikäli käyttöön otetaan merkittävä lisävolyymi rahoitusta, vaatii tämä myös panostuksia viranomaisten resursseihin, jotta rahoitusta voidaan myöntää tehokkaasti ja vaikuttavasti.**
- » COVID-19-pandemia on ollut selkeä poikkeustilanne rakennerahastotoiminnan toimintaympäristössä, joka on tuonut merkittäviäkin haasteita kehittämis- ja investointitoiminnan vaikuttavuudelle. Jatkon kannalta **poikkeustilanteen ja toimintaympäristön tuomat haasteet hankkeiden toteutettavuudelle ja vaikuttavuudelle olisi syytä selvittää ja kartoittaa vahvasti erityistilanteissa ja tuotava rajoitteet hanketoteuttajille selkeästi esille.**
- » REACT-EU-rahoitus on kohdentunut merkittävältä osin myös muille toimialoille kuin niille, jotka ovat selkeimmin kärsineet koronapandemiasta. **Jatkossa on syytä pohtia, olisiko REACT-EU:n kaltaista lisärahoitusta, tai ainakin osaa siitä, tarve kohdentaa vielä vahvemmin rahoituskriteereillä tai markkinoinnillisilla toimilla eniten pandemiasta kärsineille toimialoille.** Lisäksi syytä olisi selvittää, voitaisiinko rahoituskriteereitä muuttaa erityistilanteissa vieläkin enemmän eniten kärsineiden toimialojen ja myös alueiden erityistarpeita vastaavaksi.
- » **Hanketoteuttajakentän näkökulmasta tiedottamista tulevista hankehauista voitaisiin tehdä voimakkaammin ja etupainotteisemmin.** Osin haaste on ollut, että hankehakuja ei tunnisteta ja ne tulevat liian kireällä aikataululla hanketoteuttajille. Lisäksi ohjeistusta hankehakuihin voitaisiin tehdä enemmän erityisesti alueilla, joilla toimijakenttä ei ole laajasti tottunut rahoituksen käyttöön.

Kommentteja/kysymyksiä?

KIITOS!

Aurinkoista kesää!

MDI.FI

/MDIFRIENDS

@MDIFRIENDS

ALUEKEHITTÄMISEN
KONSULTTITOIMISTO MDI

